

POLITIKA SUPROTSTAVLJANJA EKOLOŠKOM KRIMINALITETU U REPUBLICI SRBIJI I NJEGOV UTICAJ NA EKOLOŠKU BEZBEDNOST

Ekološko pravo i ekološka bezbednost predstavljaju dve srodne oblasti koje su kao naučne discipline u naš pravno bezbednosni okvir uvedene u prvoj deceniji ovoga veka. Uprkos ovoj činjenici, pravne norme koje propisuju zaštitu i bezbednost životne sredine proučavane su u okviru drugih naučnih disciplina, a njihova etimologija ukazuje da su ekološki propisi postojali još u devetom veku, najpre kao prohibitivne odredbe „zabranjeno je“. Poznato je da se ekološko pravo u određenoj meri bazira na krivičnopravnim normama, odnosno na normama koje za svoj zaštitni objekt imaju životnu sredinu – ekos. Činjenica normiranja velikog broja krivičnih dela iz ove oblasti ukazuje na značaj kriminalne politike kojom se u oblasti ekološkog prava i ekološke bezbednosti daje krivičnopravna zaštita. U ovom radu se pored opštih uvodnih napomena o ekološkom pravu, ekološkoj bezbednosti i ekološkom deliktu, razmatra oblast suzbijanja ekološkog kriminaliteta, kroz učešće osnovnih i sporednih krivičnoprocesnih subjekata i međunarodne saradnje, naročito u oblasti suzbijanja ekološkog kriminaliteta. Na kraju se razmatra uticaj ekološkog kriminaliteta na ekološku bezbednost, pojašnjavanjem mogućih oblika ugrožavanja i mere reakcije.

Ključne reči: ekološko pravo, ekološka bezbednost, ekološki kriminalitet, suprotstavljanje.

1. Uvodna razmatranja

Ekološko pravo kao savremena pravna grana predstavlja oblast novijeg datuma, mada su prvi sistematizovani ekološki propisi doneti u drugoj polovini prošloga veka, tačnije 1969. godine u Švedskoj u okviru Zakona o zaštiti životne sredine. Teorijska tumačenja pojma *ekološkog prava* polaze od tumačenja reči *ekologija*, koja potiče od grčke reči *oikos* što u prevodu znači *dom-domaćinstvo-stanište*, i kao termin prvi put je upotrebljen 1866. godine, od strane nemačkog biologa Ernesta Henkela u radu „Istorija prirode“ (*Historia Naturae*)¹. U kontekstu savremenog tumačenja ekologije, ona podrazumeva „celinu

* Doc. dr Vojislav Jović, Fakulteta za pravo, javnu upravu i bezbednost, Megatrend univerzitet, Beograd, e-mail: vjovic@megatrend.edu.rs

¹ Lilić Stevan –Drenovak Marijana: *Ekološko pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2010, 15.

neprekidne interakcije živog i neživog na planeti“. Neprekidnu interakciju „živog“ na planeti možemo da tumačimo kao permanentno međudejstvo i međuzavisnost svega onoga što je živo u biosferi, odnosno biljni i životinjski svet i mikroorganizme u atmosferi, litosferi i hidrosferi. Interakcija „živog i neživog“ podrazumeva međuzavisnost živog u biosferi sa neživim u geosferi (staništa). Za razliku od ekologija, životna sredina, po teorijskim tumačenjima kao uži pojam obuhvata skup fizičkih, sociojalnih i kulturnih faktora i uslova koji imaju uticaja na postojanje i razvoj organizama ili skup organizama². Inače, definisanje i tumačenje pojma „životna sredina“ varira, kako u međunarodnim tako i u nacionalnim propisima, mada u suštini njeno ekstenzivno tumačenje podrazumeva „životno okruženje determinisano skupom fizičkih, socijalnih, kulturnih i političkih faktora i uslova“, dok se njeno uže-restruktivno tumačenje bazira na „prirodnoj sredini“, odnosno „prostorno definisanim prirodnim okruženjem“. Nadalje, prema leksičkom tumačenju ekologija podrazumeva biologiju i fiziologiju u užem smislu, nauku o odnosima životinja i biljaka prema svojoj mrtvoj i živoj okolini, kao i jednih prema drugima (u ekologiju spada, na primer: ishranjivanje, stanovanje, mesto stanovanja, rasprostranjenost, porodični i društveni život, negovanje mladunaca, oplodivanje biljki, simbiotički odnosi i dr.³). Ekološko pravo obuhvata oblast koja reguliše sve činioce koji utiču na stvaranje i razvoj organizama i očuvanje njihovih staništa, odnosno stvaranje mogućnosti da sva živa bića jednako koriste prirodne resurse.⁴ Oblast ekološkog prava u Republici Srbiji bila je najpre propisana odredbama Zakona o vodama (1967), kojim je bilo zabranjeno unošenje otpada i otrovnih materija u vode iznad maksimalno određenih količina, odlaganje industrijskog otpada u površinske vode i obale, kao i izvođenje bilo kakvih radova koji mogu da ugroze biološki minimum u vodotoku, režim podzemnih voda ili kvalitet i izdašnost resursa mineralne, termalne i tekuće vode. Danas u oblasti ekološkog prava postoji niz zakona, podzakonskih akata i administrativnih propisa, među kojima kao najznačajniji jeste Zakon o zaštiti životne sredine (2009).

2. Ekološka bezbednost

Kompleksnost koncepta ekološke bezbednosti potvrđuje činjenica da je potreba njegovog redefinisavanja, odnosno integrisanja u koncept globalne bezbednosti inicirana osamdesetih godina prošloga veka od strane Ričarda

² The English Institute of America: *International Webster New Encyclopedic Dictionary of English Language*, Tabor House, New York 1973, 329.

³ Vujakllija Milan: *Leksikon stranih reči i izraza*, Prosveta, Beograd, 1980, 260.

⁴ Konstantinović-Vilić Stevan, Žunić Nikola: *Ekofeminizam-razmatranje odnosa feminizma i ekologije*, Ekologija i pravo, Zbornik radova, Niš, 20011, 43.

Almana koji je zahtevao da se ekološki faktori integrišu u koncept bezbednosti.⁵ Veza između ekologije – životne sredine i bezbednosti jeste višestruka, životna sredina može da predstavlja razlog sukoba koji su motivisani smanjenjem ili degradacijom prirodnih resursa, sa druge strane životna sredina može biti povod za sukobe koji je motivisan eksploatacijom prirodnih resursa, nezavisno od toga da li se radi o obnovljivim ili neobnovljivim resursima. Generalno posmatrano, ekološka bezbednost je po pravilu tretirana kao normativni koncept, uprkos činjenici da je njeno značenje i njen okvir veoma ekstenzivan i kompleksan. Naime, postavlja se sasvim opravdano pitanje: šta je referentni predmet - objekt ekološke bezbednosti?, ako znamo da je država referentni objekt nacionalne bezbednosti, ljudska bića referentni objekt ljudske bezbednosti, privatna imovina referentni objekt privatne bezbednosti,... Sledstveno tom pitanju i datim konstantacijama, može se reći da je referentni objekt ekologije celokupna ekosfera bez obzira na njeno ekstenzivno određenje. Nesporno je dakle, da je ekološka bezbednost jedna od grana bezbednosti, jer je kao pojam izvedena iz opšteg pojma bezbednosti kao savremene naučne discipline. Ekološka bezbednost je po svom predmetu izučavanja multidisciplinarna bezbednosna grana, i po tumačenju pojedinih autora podrazumeva stvaranje uslova u kojima fizičko okruženje zajednice omogućava zadovoljavanje potreba stanovništva bez smanjenja prirodnih rezervi. Složeni okvir ekološke bezbednosti obuhvata biološku bezbednost (bezbednost biološke raznovrsnosti), bezbednost životne sredine (zaštita vode, vazduha i zemljišta) i bezbednost ekosistema.⁶

3. Ekološki delikti

Leksičko tumačenje delikta podrazumeva ukupnost inkriminacija: zločina, prestupa i istupa. Zločin kao pravni termin nije poznat u našem krivičnom zakonodavstvu, ali je poznat u kriminološkoj teoriji⁷, i podudaran je sa teminom krivično delo, a prestupi i istupi podrazumevaju lakše oblike inkriminacije, odnosno privredne prestupe i prekršaje. Zločin dakle, gradi osnovu imena naučnih disciplina koje za predmet izučavanja imaju krivično delo, odnosno kriminalitet i učinioca kao njegovog eksponenta.⁸ Ekološki

⁵ Dimitrijević Dejana: *Trendovi ekološke bezbednosti u XXI veku*, Univerzitet u Beogradu, Fakultet bezbednosti, 2010, 11-22.

⁶ Ljuština Aleksandra: *Ekološka bezbednost*, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd, 2012, 17-21.

⁷ "Zločin je pojedinačno kriminalno ponašanje (činjenje ili nečinjenje). Uobičajeno, zločin se određuje kao akt kojim se krši krivični zakon. Kao posledica tog kršenja, zločin može biti praćen kažnjavanjem. Njegova bitna crta je da je pojedinačna pojava" (Đ. Ignjatović: *Kriminologija*, Dosije, Beograd, 2007, 15).

⁸ Jović Vojislav: *Organizovani kriminalitet i njegovo suzbijanje*, Institut za uporedno pravo, Beograd, 2013, 6-14.

delikti, podrazumevaju ukupnost inkriminacija kojima se povređuju (uništenje-oštećenje) ili ugrožavaju (stvaranje opasnosti) vrednosti u oblasti zaštite životne sredine. Oni se razlikuju od drugih delikata po zaštitnom objektu, a njihov *zaštitni objekt* jeste: vazduh, voda, zemljište, flora i fauna. Sistematika ekoloških delikata i njihovo svrstavanje u okviru jedinstvene glave Krivičnog zakonika izvršeno je 2005. godine, mada je u okviru zakonske regulative koja se konkretno odnosi na zaštitu životne sredine u pojedinim zakonima koji su doneti 2009. godine, osim lakših inkriminacija (privredni prestup i prekršaj / pravnog lica, preduzetnika i fizičkog lica/), propisano i krivično delo (Zakon o genetički modifikovanim organizmima, Zakon o sredstvima za zaštitu bilja i Zakon o zdravlju bilja). Krivičnopravna zaštita životne sredine zasnovana je na takozvanoj biocentričnoj koncepciji, koja životnu sredinu posmatra iz stanovišta čovekovog života i njegovih vrednosti, dakle kao zaštićeno dobro *per se*, za razliku od ranijih takozvanih antropocentričnih koncepcija koje su životnu sredinu tretirale kao resurs u funkciji zadovoljavanja ljudskih potreba.⁹ Ozbiljnost zakonske regulative i zabrinutost kriminalne politike za oblasti ekološkog prava, odnosno zaštite životne sredine argumentuju se velikim brojem propisanih delikata kojima se životna sredina štiti, koji po broju zauzimaju šesto mesto u strukturi svih krivičnim zakonikom propisanih delikata.

Krivičnopravna teorija ekološke delikte svrstava u četiri grupe: 1) prvu grupu čine takozvana *opšta krivična dela protiv životne sredine* /zagađivanje životne sredine; nepreduzimanje mera zaštite životne sredine; protivpravna izgradnja i stavljanje u pogon postrojenja koja zagađuju životnu sredinu; oštećenje objekata i uređaja za zaštitu životne sredine; oštećenje životne sredine; uništenje, oštećenje i iznošenje u inostranstvo prirodnog dobra; povreda prava na informisanje o stanju životne sredine/; 2) drugu grupu čine *krivična dela u vezi sa opasnim materijama* /unošenje opasnih materija u Srbiju i nedozvoljeno prerađivanje, odlaganje i skladištenje opasnih materija; nedozvoljena izgradnja nuklearnih postrojenja/; 3) treću grupu čine *krivična dela protiv biljnog i životinjskog sveta* /ubijanje i mučenje životinja; prenošenje zaraznih bolesti kod životinja i biljaka; nesavesno pružanje veterinarske pomoći; proizvodnja štetnih sredstava za lečenje životinja; zagađivanje hrane i vode za ishranu, odnosno napajanje životinja; pustošenje šuma; šumska krađa/; 4) u četvrtu grupu čine *krivična dela nezakonitog lova i ribolova* /nezakonit lov; nezakonit ribolov/.¹⁰ Ovde ćemo se bazirati samo na delikte koji su svrstani u opštu grupu, jer se njihovim inkriminacijama u najvećoj meri vrši ili potencijalno može da izvrši povreda ili ugrožavanje životne sredine. Ekološki delikti koji su svrstani u opštu grupu, kao *radnju izvršenja* (činjenjem-*delictum commissivum*, nečinjenjem-*delictum omissivum*) imaju delatnost koja se manifestuje u vidu: 1) zagađenja vazduha, vode ili zemljišta kršenjem propisa o zaštiti čuvanju i unapređenju životne sredine; 2) ne preduzimanja

⁹ Lilić Stevan, Drenovak Marija, 59-68.

¹⁰ Čejović Bora: *Krivično pravo-opšti i posebni deo*, Dosije, Beograd, 2006, 582-592.

propisanih mera zaštite životne sredine ili ne postupanja po odluci nadležnog organa o preduzimanju mera zaštite životne sredine; 3) dozvoljavanja izgradnje, stavljanja u pogon ili upotrebe objekata ili postrojenja ili primene tehnologije kojima se zagađuje životna sredina; 4) oštećenja, uništenja, uklanjanja ili na drugi način dovođenja u stanje neupotrebljivih objekata ili uređaja za zaštitu životne sredine; 5) iskorišćavanja prirodnih bogatstava, izgradnje objekata, izvođenja radova ili kršenja propisa na drugi način kojim se izaziva oštećenje životne sredine; 6) uništenja ili oštećenja posebno zaštićenog prirodnog dobra; 7) uskraćivanja, protivno propisima, podataka ili davanja neistinitih podataka o stanju životne sredine i pojavama koje su neophodne za procenu opasnosti po životnu sredinu. *Posledica* izvršenja navedenih ekoloških delikata manifestuje se u vidu povrede i/ili ugrožavanja životne sredine, odnosno povrede i/ili ugrožavanja zaštitnog objekta kao predmeta krivičnopravne zaštite. Učinilac može da bude svako lice, odnosno u zavisnosti od vrste inkriminacije to može da bude službeno, odgovorno ili fizičko lice (službeno ili odgovorno lice treba tumačiti kako u smislu odredbi člana 112. Krivičnog zakonika, tako i prema internim propisima¹¹). U pogledu *vinosti* kod učinioca je moguć kako umišljaj tako i nehat (u zavisnosti od kvalifikacije krivičnog dela), a po pravilu se radi o eventualnom umišljaju, odnosno svesnom ili nesvesnom nehату. Ekološki delikti spadaju u krivična dela za koja se *gonjenje* preduzima po službenoj dužnosti. Protiv izvršioca navedenih ekoloških delikata *sud može da izrekne* kaznu zatvora od šest meseci do osam godina (osnovni-kvalifikovani oblik dela) ili novčanu kaznu (osnovni oblik dela ili nehat), a ukoliko sud izrekne uslovnu osudu onda učiniocu može da odredi obavezu da u određenom roku preduzme određene propisane mere zaštite očuvanja i unapređenja životne sredine, odnosno mere u cilju otklanjanja štetnih posledica po životnu sredinu ili zaštite od jonizujućih i nejonizujućih zračenja.

4. Suzbijanje ekološkog kriminaliteta

Kako je svojevremeno pisao i govorio prof. Vladimir Vodinelić: „Rijeđi je slučaj da organ unutrašnjih poslova dozna za nasilan smrtni slučaj vlastitom aktivnošću,...“¹². Nažalost i danas se suočavamo sa istom činjenicom, sigurno ne u tolikoj meri kao što je to bilo u prošlom veku, ali i dalje u meri koja je zabrinjavajuća, jer nije u dovoljnoj meri i na pravilan način zastupljen obaveštajno – analitički koncept policijskog rada. Ključnu ulogu u istragama

¹¹ Lazarević Ljubiša: *Komentar krivičnog zakonika Republike Srbije*, Savremena administracija, Beograd, 2006, 681-692.

¹² Vodinelić Vladimir: *Zaprimanje prijave o sumnjivoj i nasilnoj smrti*, Suzbijanje kriminaliteta-decenija posle smrti profesora Vodinelića, zbornik, Pravni fakultet u Kragujevcu, Kragujevac, 2004,7-17.

krivičnih dela imaju dva organa, jedan je iz kategorije glavnih krivičnoprocesnih subjekata – javni tužilac¹³ (tužilačka istraga), drugi je iz kategorije sporednih krivičnoprocesnih subjekata – policija (kriminalistička istraga). U skladu sa odredbama Zakonika o krivičnom postupku koji se primenjuje od 01. oktobra 2013. godine¹⁴, suštinski je promenjen koncept istrage njenim prenošenjem sa sudske na tužilačku istragu. Uloga policije u okviru novog zakona zasnovana je na principima subordinacije koja podrazumeva obavezu dostavljanja krivične prijave i drugih obaveštenja javnom tužiocu, odnosno obevezu oročenog postupanja po zahtevu javnog tužioca za pružanje potrebnih obaveštenja. Kriminalističke istrage, u ovom slučaju krivičnih dela protiv životne sredine, gotovo u celosti su zastupljene u fazi predistražnog postupka, odnosno u fazi postojanja skupa činjenica koje posredno ukazuju da je izvršeno krivično delo ili da je određeno lice učinilac krivičnog dela (*osnov sumnje*). Dakle, u slučajevima kada postoji osnov sumnje da je izvršeno krivično delo protiv životne sredine (kao što smo naveli, za sva krivična dela se goni po službenoj dužnosti), policija (po pravilu kriminalistička policija) je *dužna* da preduzme mere na pronalaženju učinioca krivičnog dela, da spreči da se učinilac dela ili saučesnik sakrije ili pobjegne, da otkrije i obezbedi tragove krivičnog dela i predmete koji mogu da posluže kao dokaz, kao i da prikupi sva obaveštenja koja mogu da budu od koristi za uspešno vođenje krivičnog postupka. U okviru ispunjenja navedenih dužnosti, policija može: da prikuplja obaveštenja od građana (očevidci – potencijalni svedoci ekološkog delikta), da pregleda prevozna sredstva, putnike i prtljag (pronalaženje tragova i predmeta ekološkog delikta), da za najduže do osam sati ograniči kretanje na određenom prostoru (blokada prostora u cilju sprečavanja bekstva učinioca ili saučesnika), da utvrdi istovetnost lica ili predmeta (istovetnost počinioca, očevidaca, predmeta krivičnog dela), da raspiše potragu za licima i/ili predmetima (policijski raspis o traganju), da u prisustvu odgovornog lica pregleda objekte i prostorije državnih organa, ostvari uvid u dokumentaciju i da je po potrebi privremeno oduzme (obezbeđivanje tragova i predmeta ekološkog krivičnog dela), u sklopu ispunjenja navedenih dužnosti i primene navedenih ovlašćenja, policija može po nalogu javnog tužioca da pribavlja evidenciju ostvarenih telefonskih komunikacija, određivanja baznih stanica i lociranje mesta obavljene komunikacije. Sve navedene aktivnosti koje je policija dužna i ovlašćena da preduzima, spadaju u okvir kriminalističkih istraga koje su procesno legalizovane zahtevom ili nalogom javnog tužioca. U cilju što uspešnijeg sprovođenja navedenih mera, policija može u okviru kriminalističkih istraga krivičnih dela protiv životne sredine da preduzima mere obaveštajno – analitičkog karaktera. Kriminalističko obaveštajna delatnost obuhvata proces prikupljanja, obrade i interpretacije podataka u skladu sa određenom

¹³ Bejatović Stranko: *Krivično procesno pravo*, Savremena administracija, Beograd, 2003, 141.

¹⁴ Zakonik o krivičnom postupku, „Službeni glasnik RS“, br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013.

metodologijom uključujući intelektualnu sposobnost izdvajanja principa i značenja u cilju stvaranja obaveštajnog proizvoda kojim se unapređuje pogled na krivično delo i učinioca. Kriminalističko analitički proces kao jedan od ključnih kriminalističkih resursa podrazumeva prognoziranje, predupređenje i praćenje kriminalnih pojava u „sivoj zoni“ njihovog nastajanja.¹⁵

Kriminalističke istrage navedenih krivičnih dela protiv životne sredine fokusiraju se na: 1) istraživanje okolnosti i utvrđivanje činjenica kršenja propisa koje je za posledicu imalo zagađenje vazduha, vode, i zemljišta /prikupljanje obaveštenja od građana, uviđaj, saslušanje osumnjičenog/; 2) istraživanje okolnosti i utvrđivanje činjenica nepreduzimanja propisanih mera zaštite životne sredine od strane službenog ili odgovornog lica /prikupljanje obaveštenja od građana, uviđaj, saslušanje osumnjičenog/; 3) istraživanje i utvrđivanje činjenica protivpravnog dozvoljavanja od strane službenog ili odgovornog lica izgradnje, stavljanje u pogon i upotrebe objekata ili postrojenja ili primene tehnologije kojima se u velikoj meri i na širem prostoru zagađuje životna sredina /prikupljanje obaveštenja od građana, uviđaj, pregled objekata i prostorija državnih organa, pretresanje stana i drugih prostorija, saslušanje osumnjičenog/; 4) istraživanje okolnosti i utvrđivanje činjenica oštećenja, uništenja, uklanjanja ili na drugi način činjenja neupotrebljivim, objekata ili uređaja za zaštitu životne sredine /prikupljanje obaveštenja od građana, uviđaj, pretresanje stana i drugih prostorija, saslušanje osumnjičenog/; 5) istraživanje okolnosti protivpravnog iskorišćavanja prirodnih bogatstava, izgradnje objekata ili izvođenja drugih radova kojima se izaziva oštećenje životne sredine /prikupljanje obaveštenja od građana, uviđaj, pretresanje stana i drugih prostorija, saslušanje osumnjičenog/; 6) istraživanje okolnosti uništenja, oštećenja, iznošenja iz zemlje ili unošenja iz inostranstva zaštićenog prirodnog dobra /prikupljanje obaveštenja, uviđaj mesta, pretresanje stana i drugih prostorija, međunarodna policijska saradnja, privremeno oduzimanje predmeta, saslušanje osumnjičenog/; 7) istraživanje okolnosti protivpravnog uskraćivanja podataka ili davanja neistinitih podataka o stanju životne sredine /prikupljanje obaveštenja, saslušanje osumnjičenog/. Policija može, prema odredbama Zakonika o krivičnom postupku, u predistražnom postupku da preduzima određene *dokazne radnje*, o čemu je dužna da odmah obavesti jasnog tužioca, a dokazi koji su pribavljeni preduzimanjem dokazne radnje koja je preduzeta u skladu sa zakonom, mogu da se koriste u daljem toku krivičnog postupka. Najčešće dokazne radnje koje policija može da preduzme u istraživanju krivičnih dela protiv životne sredine jesu: uviđaj (po pravilu uviđaj mesta), pretresanje stana i drugih prostorija, privremeno oduzimanje predmeta, saslušanje osumnjičenog.

¹⁵ Manojlović Dragan: *Kriminalistička analitika*, Fakultet bezbednosti u Beogradu, Službeni glasnik, Beograd, 2008, 39.

5. Inspekcijski organi

Javni tužilac može u okviru svojih zakonom propisanih ovlašćenja da zahteva od inspekcijskih organa u oblasti zaštite životne sredine (državni ili drugi organi), da mu dostave potrebna obaveštenja na osnovu kojih će u konkretnoj krivičnoj stvari doneti pravičnu odluku. Inspekcijski organi su inače ovlašćeni da na osnovu seta zakona kojima je propisana zaštita životne sredine, vrše inspekcijski nadzor i utvrđuju nepravilnosti koje mogu da budu inkriminisane kao krivično delo, privredni prestup ili prekršaj. Naime, odredbama Zakona o zaštiti životne sredine propisana su prava i dužnosti i ovlašćenja inspektora u oblasti zaštite životne sredine koji može da izdaje naređenja i izriče zabrane. Ono što je veoma važno iz aspekta uloge inspektora u suzbijanju krivičnih dela protiv životne sredine, jeste njegova dužnost da u slučajevima kada tokom vršenja inspekcijskog nadzora oceni da su pored povreda odredaba Zakona o zaštiti životne sredine povređeni i neki drugi zakoni (u ovom slučaju Krivični zakonik), o tome obavesti drugi nadležni organ (policiju, javnog tužioca).

6. Javni tužilac kao organ postupka

Odredbama Zakonika o krivičnom postupku propisano je da javni tužilac između ostalih ovlašćenja, rukovodi predistražnim postupkom i sprovodi istragu. Iz aspekta suzbijanja krivičnih dela protiv životne sredine, javni tužilac može u okviru svojih ovlašćenja da preduzima radnje dokazivanja, odnosno: da izvrši uviđaj; ispita svedoka; sasluša okrivljenog; odredi veštačenje; izvrši rekonstrukciju događaja; dokazuje ispravama; naredi uzimanje uzoraka (biometrijskih uzoraka, uzoraka biološkog porekla, uzoraka za forenzičko-genetičku analizu); privremeno oduzme predmete; izvrši pretresanje. Javni tužilac može u skladu sa odredbama Zakonika o krivičnom postupku kojima je propisano *poveravanje pojedinih dokaznih radnji*, policiji da poveri izvršavanje pojedinih dokaznih radnji u skladu sa zakonom, a to su po pravilu dokazne radnje koje smo prethodno naveli u okviru kriminalističkih istraga. I ovaj put, kao i uvek do sada, osnovano se predpostavlja da se javni tužilac neće lako odreći svoje „kabinetske funkcije“ te da će, (umesto da kabinetsku funkciju zameni terenskom, naročito ako se uzme u obzir da je pravni osnov za započinjanje krivičnog gonjenja „osnov sumnje“, a da se istraga pokreće i protiv nepoznatog učinioca), bez obzira što je procesnim zakonom propisano da javni „može“ sam da prikupi potrebne podatke i da poziva građane, odnosno da „pružanje potrebnih obaveštenja zahteva od državnih i drugih organa i pravnih lica“. Uostalom, argumenata za takav pristup uvek ima, a neki su argumenti sasvim opravdani, kao što je nedostatak tehničke opremljenosti i nedostatak kadrova, mada inače, alternativna odredba „može“, javnom tužiocu dozvoljava da ne mora

to što može? Dužnost policije da na zahtev javnog tužioca postupi najkasnije u roku od trideset dana od dana dobijanja zahteva, kao i ovlašćenje javnog tužioca da u slučaju nepostupanja policije u propisanom roku, o tome obavesti starešinu koji rukovodi organom, nadležnog ministra, vladu ili nadležno skupštinsko tela, odnosno da zahteva pokretanje disciplinskog postupka protiv lica za koje smatra da je odgovorno za nepostupanje po njegovom zahtevu, stvara dodatnog prostora za pasivnu ulogu javnog tužioca. Sve ovo se naročito odnosi na suzbijanje krivičnih dela protiv životne sredine, zbog same specifičnosti bića krivičnih dela i specifičnosti prikupljanja podataka, tragova i predmeta koji mogu da se koriste kao dokaz u krivičnom postupku.

7. Empirijsko istraživanje krivičnih dela protiv životne sredine u Republici Srbiji

Okvir krivičnopravne zaštite životne sredine ukazuje da krivična dela protiv životne sredine spadaju u grupu dela koja zauzimaju šesto mesto (od ukupno 23 grupe) po broju propisanih dela u Krivičnom zakoniku, što znači da je iz oblasti zaštite životne sredine propisano ukupno osamnaest krivičnih dela¹⁶. Bez obzira na tu činjenicu, zastupljenost ovih krivičnih dela u ukupnom broju krivičnih dela koja su izvršena na teritoriji Republike Srbije u periodu od 2006-2011 godine iznosi oko 2%.¹⁷

7.1. Prijavljena lica kao izvršioци krivičnih dela protiv životne sredine

Ukupan broj prijavljenih lica za sva krivična dela na teritoriji Republike Srbije u periodu 2006-2011. godine iznosi 568638, odnosno 11173 lica koja su prijavljena zbog osnova sumnje da su izvršila krivična dela protiv životne sredine, što znači da je učešće lica koja su prijavljena za krivična dela protiv životne sredine u ukupnom broju prijavljenih lica oko 2%. Podaci iz tabele 1. ukazuju da je najveći broj lica za krivična dela protiv životne sredine prijavljen u 2009. i 2006., a najmanji u 2010. godini.

¹⁶ Veći broj krivičnih dela propisan je samo za dela iz grupe krivičnih dela: protiv vojske Srbije (37), protiv čovečnosti i drugih dobra zaštićenih međunarodnim pravom (30), protiv sloboda i prava čoveka i građanina (26), protiv imovine (25) i protiv privrede (24).

¹⁷ Analiza empirijskih pokazatelja oduhvata period 2006-2011 iz razloga što su od 2006 godine sva krivična dela protiv životne sredine svrstana u okviru jedne glave zakona, i od tada se jedinstveno statistički iskazuju. Izvor stat. gov.rs (Republički statistički zavod Srbije) ISSN 0354-3641. Bilten 546, 547, 548.

Tabela 1: Broj prijavljenih lica kao učinioci krivičnih dela protiv životne sredine

Broj prijavljenih lica	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Ukupan broj prijavljenih lica	105701	98702	101723	100026	74279	88207
Prijavljena lica za krivična dela protiv životne sredine	2009	1831	1895	2081	1568	1789

Činjenica da su 2006. godine sva krivična dela protiv životne sredine svrstana u jedinstvenu glavu Krivičnog zakonika, kao i činjenica da je 2009. godine donet čitav set sistemskih ekoloških zakona, podzakonskih akata i administrativnih dokumenata, možda je u određenoj meri imalo uticaja što je upravo u tim godinama evidentiran najveći broj prijavljenih lica za krivična dela iz ove oblasti.

Tabela 2: Broj prijavljenih lica po krivičnim delima

Broj prijavljenih lica po krivičnom delu	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Zagađenje životne sredine	16	19	21	16	7	12
Nepreduzimanje mera zaštite životne sredine	9	24	12	8	4	8
Protivpravna izgradnja i stavljanje u pogon objekata i postrojenja koja zagađuju životnu sredinu			3			2
Oštećenje objekata i uređaja za zaštitu životne sredine				2	1	4
Oštećenje životne sredine	4	7	2	16	8	6
Uništenje, oštećenje, iznošenje u inostranstvo i unošenje u Srbiju zaštićenog prirodnog dobra	4	13	1	2	93	8
Unošenje opasnih materija u Srbiju i nedozvoljeno prerađivanje, odlaganje i skladištenje opasnih materija	2	1				2
Nedozvoljena izgradnja nuklearnog postrojenja	1					
Povređena prava na informisanje o stanju životne sredine		1				
Ubijanje i zlostavljanje životinja	32	80	115	116	123	196
Prenošenje zaraznih bolesti kod životinja i biljaka	2		5	5	4	6
Nesavesno pružanje veterinarske pomoći	4	6	4	2	2	1
Proizvodnja štetnih sredstava za lečenje životinja	8	1				1
Zagađivanje hrane i vode za ishranu, odnosno napajanje životinja	5	1	3	12	5	3
Pustošenje šuma	182	142	128	157	69	89
Šumska krađa	1543	1314	1374	1462	1090	1262
Nezakonit lov	134	154	115	172	99	129
Nezakonit ribolov	63	68	112	111	63	60

Analizom podataka iz tabele broj 2. evidentno je da je najveći broj lica prijavljen za krivično delo *šumska krađa*, ukupno 8036 lica, što u odnosu na ukupan broj prijavljenih lica za sva krivična dela iz ove oblasti, iznosi oko 72%, zatim za krivično delo *nrzakomit lov*, ukupno 803 lica ili oko 7.2%, za krivično delo *pustošenje šuma*, ukupno 767 ili oko 7%, za krivično delo *nezakomit ribolov* ukupno 477 ili oko 4.3%, dok je najmanji broj lica prijavljen za krivično delo *povreda prava na informisanje o stanju životne sredine*, samo jedno lice, za krivično delo *nedozvoljena izgradnja nuklearnog postrojenja*, takođe jedno lice, a za krivično delo *protivpravna izgradnja i stavljanje u pogon objekata i postrojenja koja zagađuju životnu sredinu*, i *unošenje opasnih materija u Srbiju i nedozvoljeno prerađivanje, odlaganje i skladištenje opasnih materija*, prijavljeno je po pet lica.

7.2. Optužena lica za krivičnih dela protiv životne sredine

Prema podacima iz tabele broj 3., od ukupnog broja prijavljenih lica za sva krivična dela protiv životne sredine, optuženo je 6336 lica ili oko 57%.

Tabela 3: Broj optuženih lica za krivična dela protiv životne sredine

Broj optuženih lica	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Optužena lica za krivična dela protiv životne sredine	1430	1203	1083	1068	917	635

Prema podacima iz tabele broj 4., logičkim sledom broja prijavljenih lica, najveći broj lica optuženo je za krivično delo *šumska krađa*, ukupno 4899 lica, ili oko 61% od ukupnog broja prijavljenih lica za ovo krivično delo, zatim za krivično delo *nezakomit lov*, ukupno 466 lica, ili oko 58%, za krivično delo *pustošenje šuma* 408 lica, ili oko 53% od ukupnog broja prijavljenih lica za ovo krivično delo.

Tabela 4: Broj optuženih lica po krivičnom delu protiv životne sredine

Broj optuženih lica po krivičnom delu	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Zagađenje životne sredine	1	3	5	5		2
Nepreduzimanje mera zaštite životne sredine	5	5	5	2	2	6
Protivpravna izgradnja i stavljanje u pogon objekata i postrojenja koja zagađuju životnu sredinu			3		1	
Oštećenje objekata i uređaja za zaštitu životne sredine		1				
Oštećenje životne sredine			4	2	2	4
Uništenje, oštećenje, iznošenje u inostranstvo i unošenje u Srbiju zaštićenog prirodnog dobra	12	11	7	6	5	2
Unošenje opasnih materija u Srbiju i nedozvoljeno prerađivanje, odlaganje i skladištenje opasnih materija						1
Nedozvoljena izgradnja nuklearnog postrojenja	1					

Povreda prava na informisanje o stanju životne sredine		1				
Ubijanje i zlostavljanje životinja	1	13	34	33	28	38
Prenošenje zaraznih bolesti kod životinja i biljaka	7	2	1	2		2
Nesavesno pružanje veterinarske pomoći			1	4		
Proizvodnja štetnih sredstava za lečenje životinja	3	4	2		1	1
Zagađivanje hrane i vode za ishranu, odnosno napajanje životinja	1	1	3	2		2
Pustošenje šuma	102	70	85	77	38	36
Šumska krađa	1143	974	812	787	766	417
Nezakonit lov	124	73	66	74	23	46
Nezakonit ribolov	39	46	58	74	51	78

7.3. Osuđena lica kao izvršioци krivična dela protiv životne sredine

Prema podacima navedenim u tabeli broj 5., od ukupnog broja optuženih lica za krivična dela protiv životne sredine, osuđeno je 4362 lica, ili oko 69%, odnosno oko 39% od ukupnog broja prijavljenih lica za ova krivična dela. Što se tiče izrečenih krivičnih sankcija, samo je protiv 419 lica izrečena kazna zatvora, što procentualno iznosi oko 4.5%.

Tabela 5: Ukupan broj lica oglašanih krivim kao izvršioци krivičnih dela protiv životne sredine

Broj osuđenih lica	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Osuđena lica za krivična dela protiv životne sredine	1009	917	819	835	333	449

Takođe po logičkom sledu broja prijavljenih i optuženih, najveći broj lica osuđen je za krivično delo *šumska krađa*, ukupno 3267 lica, ili oko 67%, od ukupnog broja optuženih lica za ovo krivično delo, odnosno oko 41% od ukupnog broja prijavljenih lica za ovo krivično delo (*tabela broj 6*).

Tabela 6: Ukupan broj osuđenih lica po vrsti krivičnih dela u Srbiji

Broj osuđenih lica po krivičnom delu	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Zagađenje životne sredine	1		3	1		
Nepreduzimanje mera zaštite životne sredine	2	3	2		1	4
Protivpravna izgradnja i stavljanje u pogon objekata i postrojenja koja zagađuju životnu sredinu					1	
Oštećenje objekata i uređaja za zaštitu životne sredine		1				

Oštećenje životne sredine			2	2	2	3
Uništenje, oštećenje, iznošenje u inostranstvo i unošenje u Srbiju zaštićenog prirodnog dobra	6	10	6	6	5	2
Unošenje opasnih materija u Srbiju i nedozvoljeno prerađivanje, odlaganje i skladištenje opasnih materija						1
Nedozvoljena izgradnja nuklearnog postrojenja						
Povreda prava na informisanje o stanju životne sredine						
Ubijanje i zlostavljanje životinja	1	13	27	28	22	27
Prenošenje zaraznih bolesti kod životinja i biljaka	7	1		1		1
Nesavesno pružanje veterinarske pomoći						
Proizvodnja štetnih sredstava za lečenje životinja	2	4	2		1	1
Zagađivanje hrane i vode za ishranu, odnosno napajanje životinja		1	3	2		
Pustošenje šuma	74	61	70	69	19	30
Šumska krađa	813	730	612	616	218	287
Nezakonit lov	71	50	43	45	16	25
Nezakonit ribolov	32	43	49	65	48	68

7.4. Vrsta i visina izrečene krivične sankcije

Prema podacima iz tabele broj 7., od ukupnog broja osuđenih lica za krivična dela protiv životne sredine, kazna zatvora je izrečena protiv 447 lica ili oko 10 % od ukupnog broja osuđenih za ova krivična dela, odnosno oko 7% od ukupnog broja optuženih za ova krivična dela, ili oko 4% od ukupnog broja prijavljenih lica za ova krivična dela.

Tabela 7: Ukupan broj lica osuđenih na kaznu zatvora

Izrečene kazne zatvora	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Broj lica kojima je izrečena kazna zatvora	133	101	68	66	33	46

Nadalje, prema podacima iz tabela broj 8, u 2006. godini od ukupnog broja izrečenih kazni zatvora, najstrožija je izrečena u trajanju od 6 do 12 meseci i to za svega tri krivična dela, dok je protiv najvećeg broja lica izrečena kazna zatvora u trajanju od 2 do 3 meseca, ukupno protiv 56 lica. Navedimo na kraju da su kao najčešći razlozi zbog kojih prijavljena lica nisu proglašena krivim, *nedostatak dokaza* i *odustanak tužioca* od krivičnog gonjenja.

Tabela 8: Visina izrečenih kazni

Krivično delo – 2006. godina	6-12 meseci	3-6 meseci	2-3 meseca	1- 2 meseca	do 30 dana
Zagađenje životne sredine					
Nepreduzimanje mera zaštite životne sredine		1			
Protivpravna izgradnja i stavljanje u pogon objekata i postrojenja koja zagađuju životnu sredinu					
Oštećenje objekata i uređaja za zaštitu životne sredine					
Oštećenje životne sredine					
Uništenje, oštećenje, iznošenje u inostranstvo i unošenje u Srbiju zaštićenog prirodnog dobra					
Unošenje opasnih materija u Srbiju i nedozvoljeno prerađivanje, odlaganje i skladištenje opasnih materija					
Nedozvoljena izgradnja nuklearnog postrojenja					
Povreda prava na informisanje o stanju životne sredine					
Ubijanje i zlostavljanje životinja					
Prenošenje zaraznih bolesti kod životinja i biljaka	1	1	1		1
Nesavesno pružanje veterinarske pomoći					
Proizvodnja štetnih sredstava za lečenje životinja					
Zagađivanje hrane i vode za ishranu, odnosno napajanje životinja					
Pustošenje šuma		3	2		
Šumska krađa	1	24	50	26	12
Nezakonit lov	1	1	3		1
Nezakonit ribolov		4			

Prema podacima iz tabele broj 9, u 2007. godini najteža kazna zatvora takođe je izrečena u trajanju od 6 do 12 meseci i to samo za dva krivična dela, dok je protiv najvećeg broja lica izrečena kazna zatvora u trajanju od 1 do 2 meseca, ukupno protiv 41 lica.

Tabela 9: Odnos broj osuđenih lica prema visini kazne

Krivično delo – 2007. godina	6-12 meseci	3-6 meseci	2-3 meseca	1-2 meseca
Zagađenje životne sredine				
Nepreduzimanje mera zaštite životne sredine				
Protivpravna izgradnja i stavljanje u pogon objekata i postrojenja koja zagađuju životnu sredinu				
Oštećenje objekata i uređaja za zaštitu životne sredine			1	
Oštećenje životne sredine				
Uništenje, oštećenje, iznošenje u inostranstvo i unosenje u Srbiju zaštićenog prirodnog dobra		1		3
Unosenje opasnih materija u Srbiju i nedozvoljeno prerađivanje, odlaganje i skladištenje opasnih materija				
Nedozvoljena izgradnja nuklearnog postrojenja				
Povreda prava na informisanje o stanju životne sredine				
Ubijanje i zlostavljanje životinja				
Prenošenje zaraznih bolesti kod životinja i biljaka				
Nesavesno pružanje veterinarske pomoći				
Proizvodnja štetnih sredstava za lečenje životinja				
Zagađivanje hrane i vode za ishranu, odnosno napajanje životinja				
Pustošenje šuma				1
Šumska krađa	2	18	35	34
Nezakonit lov			1	1
Nezakonit ribolov			2	2

Podaci iz tabele 10, takođe slede prethodne tabele po broju izrečenih kazni zatvora, što znači da je najteža kazna zatvora izrečena u trajanju od 6 do 12 meseci i to samo za dva krivična dela, dok je protiv najvećeg broja lica izrečena kazna zatvora u trajanju od 2 do 3 meseca, ukupno protiv 26 lica.

Tabela 10: Broj izrečenih kazni u toku 2008. god.

Krivično delo – 2008. godina	6-12 meseci	3-6 meseci	2-3 meseca	1- 2 meseca
Zagađenje životne sredine				
Nepreduzimanje mera zaštite životne sredine				
Protivpravna izgradnja i stavljanje u pogon objekata i postrojenja koja zagađuju životnu sredinu				
Oštećenje objekata i uređaja za zaštitu životne sredine	1			
Oštećenje životne sredine				
Uništenje, oštećenje, iznošenje u inostranstvo i unošenje u Srbiju zaštićenog prirodnog dobra				
Unošenje opasnih materija u Srbiju i nedozvoljeno prerađivanje, odlaganje i skladištenje opasnih materija				
Nedozvoljena izgradnja nuklearnog postrojenja				
Povreda prava na informisanje o stanju životne sredine				
Ubijanje i zlostavljanje životinja			2	2
Prenošenje zaraznih bolesti kod životinja i biljaka				
Nesavesno pružanje veterinarske pomoći				
Proizvodnja štetnih sredstava za lečenje životinja				
Zagađivanje hrane i vode za ishranu, odnosno napajanje životinja				
Pustošenje šuma		1	3	3
Šumska krađa	1	14	19	15
Nezakonit lov		3	2	
Nezakonit ribolov				2

Prema podacima iz tabele broj 11, od ukupnog broja izrečenih kazni zatvora, najteža je izrečena u trajanju od 1 do 2 godine i to samo u tri slučaja, dok je protiv najvećeg broja lica izrečena kazna zatvora u trajanju od 1 do 2 meseca, ukupno protiv 25 lica.

Tabela 11: Broj izrečenih kaznu u toku 2009. god.

Krivično delo – 2009. godina	1-2 godine	6-12 meseci	3-6 meseci	2-3 meseca	1-2 meseca
Zagađenje životne sredine					
Nepreduzimanje mera zaštite životne sredine					
Protivpravna izgradnja i stavljanje u pogon objekata i postrojenja koja zagađuju životnu sredinu					
Oštećenje objekata i uređaja za zaštitu životne sredine					
Oštećenje životne sredine	1				
Uništenje, oštećenje, iznošenje u inostranstvo i unošenje u Srbiju zaštićenog prirodnog dobra		2			
Unošenje opasnih materija u Srbiju i nedozvoljeno prerađivanje, odlaganje i skladištenje opasnih materija					
Nedozvoljena izgradnja nuklearnog postrojenja					
Povreda prava na informisanje o stanju životne sredine					
Ubijanje i zlostavljanje životinja			1		
Prenošenje zaraznih bolesti kod životinja i biljaka					
Nesavesno pružanje veterinarske pomoći					
Proizvodnja štetnih sredstava za lečenje životinja					
Zagađivanje hrane i vode za ishranu, odnosno napajanje životinja			1		
Pustošenje šuma			1		2
Šumska krađa	2	1	13	18	20
Nezakonit lov					
Nezakonit ribolov				1	3

Na osnovu podataka iz tabele broj 12, od ukupnog broja izrečenih kazni zatvora, najteža je izrečena u trajanju od 2 do 3 godine i to samo u jednom slučaju za krivično delo nezakonit lov, dok je protiv najvećeg broja lica izrečena kazna zatvora u trajanju od 1 do 2 meseca, ukupno protiv 13 lica.

Tabela 12: Broj izrečenih kazni u 2010. god.

Krivično delo – 2010. Godina	2-3 godine	1-2 godine	6-12 meseci	3-6 meseci	2-3 meseca	1-2 meseca
Zagađenje životne sredine						
Nepreduzimanje mera zaštite životne sredine						
Protivpravna izgradnja i stavljanje u pogon objekata i postrojenja koja zagađuju životnu sredinu						1
Oštećenje objekata i uređaja za zaštitu životne sredine						
Oštećenje životne sredine			1			
Uništenje, oštećenje, iznošenje u inostranstvo i unošenje u Srbiju zaštićenog prirodnog dobra						1
Unošenje opasnih materija u Srbiju i nedozvoljeno prerađivanje, odlaganje i skladištenje opasnih materija						
Nedozvoljena izgradnja nuklearnog postrojenja						
Povreda prava na informisanje o stanju životne sredine						
Ubijanje i zlostavljanje životinja						
Prenošenje zaraznih bolesti kod životinja i biljaka						
Nesavesno pružanje veterinarske pomoći						
Proizvodnja štetnih sredstava za lečenje životinja						
Zagađivanje hrane i vode za ishranu, odnosno napajanje životinja						
Pustošenje šuma					1	
Šumska krađa			1	3	5	9
Nezakonit lov	1	1	1			
Nezakonit ribolov				2	3	3

Na kraju, prema podacima iz tabele broj 13, najteža kazna zatvora, kao i u prethodnoj godini izrečena je u trajanju od 2 do 3 godine i to takođe samo u jednom slučaju za krivično delo nepreduzimanje mera zaštite životne sredine, dok je protiv najvećeg broja lica izrečena kazna zatvora u trajanju od 2 do 3 meseca, ukupno protiv 20 lica.

Tabela 13: Broj osuđenih lica u 2010. god.

Krivično delo – 2011. godina	2-3 godine	1-2 godine	6-12 meseci	3-6 meseci	2-3 meseca
Zagađenje životne sredine					
Nepreduzimanje mera zaštite životne sredine	1	1			
Protivpravna izgradnja i stavljanje u pogon objekata i postrojenja koja zagađuju životnu sredinu					
Oštećenje objekata i uređaja za zaštitu životne sredine					
Oštećenje životne sredine		1			
Uništenje, oštećenje, iznošenje u inostranstvo i unošenje u Srbiju zaštićenog prirodnog dobra					1
Unošenje opasnih materija u Srbiju i nedozvoljeno prerađivanje, odlaganje i skladištenje opasnih materija					
Nedozvoljena izgradnja nuklearnog postrojenja					
Povreda prava na informisanje o stanju životne sredine					
Ubijanje i zlostavljanje životinja				1	
Prenošenje zaraznih bolesti kod životinja i biljaka					
Nesavesno pružanje veterinarske pomoći					
Proizvodnja štetnih sredstava za lečenje životinja					
Zagađivanje hrane i vode za ishranu, odnosno napajanje životinja					
Pustošenje šuma			2		
Šumska krađa		2	5	9	14
Nezakonit lov				1	
Nezakonit ribolov			3		5

7. 5. Odbačane krivične prijave podnete protiv lica kao izvršioca krivičnih dela javnom tužilaštvu

Prema podacima iz tabele 14, od ukupnog broja prijavljenih lica, protiv 3320 lica su, od strane nadležnog javnog tužioca odbačene krivične prijave, što čini oko 30% od ukupnog broja prijavljenih lica za ova krivična dela. Najčešći razlozi odbačaja su: nije delo krivično delo i nedostatak dokaza, oportunitet, necelishodnost, poravnanje.

Tabela 14: Broju odbačenih krivičnih prijava podnetih protiv izvršilaca

Odbačene krivične prijave	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Lica protiv kojih je krivična prijava odbačena	559	506	488	576	568	623

8. Zaključna razmatranja

Rezultati istraživanja upućuje na zaključak, da svaki oblik kriminaliteta iz oblasti ekološke bezbednosti, koji je manifestovan vršenjem krivičnih dela predstavlja bezbednosni problem i bezbednosnu pretnju koja ima različite implikacije, kako na pojedince i/ili grupe, tako i na društvo u celini.

Kompleksnost koncepta ekološke bezbednosti potvrđuje činjenica da je potreba njegovog redefinisanja, odnosno integrisanja u koncept globalne bezbednosti inicirana osamdesetih godina prošloga veka od strane Ričarda Almana (*Richard Alman*) koji je zahtevao da se ekološki faktori integrišu u koncept bezbednosti.

Veza između ekologije – životne sredine i bezbednosti jeste višestruka, životna sredina može da predstavlja razlog sukoba koji su motivisani smanjenjem ili degradacijom prirodnih resursa, sa druge strane životna sredina može biti povod za sukobe koji je motivisan eksploatacijom prirodnih resursa, nezavisno od toga da li se radi o obnovljivim ili neobnovljivim resursima.

Istraživanje ukazuje da je ekološka bezbednost po pravilu tretirana kao normativni koncept, uprkos činjenici da je njeno značenje i njen okvir veoma ekstenzivan i kompleksan. Naime, postavlja se sasvim opravdano pitanje: šta je referentni predmet - objekt ekološke bezbednosti? Ako znamo da je država referentni objekt nacionalne bezbednosti, ljudska bića referentni objekt ljudske bezbednosti, privatna imovina referentni objekt privatne bezbednosti,... Sledstveno tom pitanju i datim konstantacijama, iz rezultata istraživanja može se reći da je referentni objekt ekologije celokupna ekosfera bez obzira na njeno ekstenzivno određenje.

Nadalje, rezultati istraživanja ukazuju da složeni okvir supratstavljanja ekološkom kriminalitetu treba da obuhvati sve segmente kao što su, ekološka bezbednost koja obuhvata biološku bezbednost (bezbednost biološke raznovrsnosti), bezbednost životne sredine (zaštita vode, vazduha i zemljišta) i bezbednost ekosistema.

Nalazi u istraživanje koje je sprovedeno u ovom radu na prostoru Srbije, ukazuje da je otkrivanje krivičnih delikata iz oblasti ekološke bezbednosti na izuzetno niskom nivou i da je gubitak zločina izražen. Takođe uočavamo da je kapacitet prikupljenih dokaza u optužnom i dokaznom aspektu veoma nizak, čime se ne utiče na generalnu prevenciju svih budućih (potencijalnih) počinilaca delikata iz oblasti ekološke bezbednosti.

Literatura

- Bejatović Stanko(2003): Krivično procesno pravo, Savremena administracija, Beograd.
- Dimitrijević Dejana(2010): Trendovi ekološke bezbednosti u XXI veku, Univerzitet u Beogradu, Fakultet bezbednosti.
- Ignjatović Djordje (2007): Kriminologija, Dosije, Beograd.
- Jović Vojislav (2013): Organizovani kriminalitet i njegovo suzbijanje, Institut za uporedno pravo, Beograd.
- Konstantinović-Vilić Stevan, Žunić Nikola (2011): Ekofeminizam-razmatranje odnosa feminizma i ekologije, Ekologija i pravo, Zbornik radova, Niš.
- Lazarević Ljubiša (2006): Komentar krivičnog zakonika Republike Srbije, Savremena administracija, Beograd.
- Lilić Stevan, Drenovak Mirjana (2010): Ekološko pravo, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd.
- Ljuština Aleksandra (2012): Ekološka bezbednost, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd.
- Manojlović Dragan (2008): Kriminalistička analitika, Službeni glasnik, Beograd.
- Republički statistički zavod Srbije ISSN 0354-3641. Bilten 546, 547, 548.
- stat. gov.rs
- The English Institute of America, International Webster New Encyclopedic Dictionary of English Language, Tabor House, New York 1973.
- Čejović Bora (2006): Krivično pravo-opšti i posebni deo, Dosije, Beograd.
- Vodinec Vladimir (2004): Zaprimanje prijave o sumnjivoj i nasilnoj smrti, Suzbijanje kriminaliteta-decenija posle smrti profesora Vodinec lića, zbornik, Pravni fakultet u Kragujevcu, Kragujevac.
- Vujaklija Milan: Leksikon stranih reči i izraza, Prosveta, Beograd.
- Zakonik o krivičnom postupku, „Službeni glasnik RS“, br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013.

Rad primljen: 3. novembar 2014.

Paper received: November 3rd, 2014

Odobren za štampu: 20. novembar 2014.

Approved for publication: November 20th, 2014

Vojislav Jović, Assistant Professor

Faculty of Law, Public Administration and Security,
Megatrend University, Belgrade

ENVIRONMENTAL POLICY CHALLENGE CRIME IN REPUBLIC SERBIA AND ITS IMPACT ON ENVIRONMENTAL SAFETY

S u m m a r y

Environmental law and ecological security representing nearly two related fields that have a scientific discipline in our legal security framework introduced in the first decade of this century. Despite this fact, the legal norms that regulate the protection and safety of the environment have been studied in the framework of other disciplines, and their etymology suggests that environmental regulations have existed in the ninth century, first as a prohibitive provision „is prohibited”. It is known that environmental law to a certain extent based on criminal law norms and the norms of a protective object with the environment - Ekos. The fact of regulation of a large number of offenses in this field indicates the significance of the criminal policy which is in the field of environmental law and environmental security provides criminal protection. In this paper, in addition to general introductory remarks on environmental law, environmental safety and environmental tort, consider the area of combating environmental crime, the share of primary and secondary subjects of criminal procedural and international cooperation, particularly in combating transnational environmental crime. In the end, considering the environmental impact of crime on ecological security, clarifying the possible forms of threats and extent of the reaction.

Key words: environmental law, environmental safety, environmental crime, confrontation